

بسم الله الرحمن الرحيم

دانشگاه اصول الدین قم
گروه فقه و حقوق اسلامی
پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان
**خرید و فروش و نگهداری حیوانات خانگی
از منظر فقهی حقوقی**

استاد راهنما
دکتر محمد رصافی

نگارش
مهسا رفعتی الاشتی

تابستان ۱۳۹۹

کلیه اصول الدین قم

قسم الفقه و القانون

رساله ماجستير

عنوانها

شراء وبيع الحيوانات الأليفة والاحتفاظ بها من الناحية الفقهية

الاستادالمشرف

د. الرصافي

اعداد

مهسا رفاتی الأشتی

صيف ١٤٤٢

تقدیم به

پدرم به استواری کوه،

مادرم به زلالی چشمه،

خواهرم به صمیمیت باران.

سپاس و ستایش

پس از شنای پروردگار، به خود واجب می‌دانم از الطاف تمام کسانی که مشوق و پشتیبانم

در تمامی مراحل تحصیل بوده‌اند، قدردانی نموده و یاد و نام جمیع معلمین و اساتیدم

از بدایت تحصیل تا کنون را کرامی و نکودارم.

همچنین از زحمات بی‌شائبه اساتید ارجمند جناب آقای دکتر رصفانی (استاد راهنما)

که در به ثمر رسیدن این رساله از ارشاد و مشورت ایشان بهره‌مندم،

صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم.

چکیده

موضوع پایان نامه حاضر «خرید و فروش و نگهداری حیوانات خانگی از منظر فقهی حقوقی» است. حقوق حیوانات بویژه پس از گسترش شهرنشینی و تصرف مناطق بیشتری از زمین توسط بشر یکی از مسایل مهم است که هم از حیث فقهی و شرعی مورد بررسی قرار گرفته است و هم از نظر حقوقی. در این میان حقوق حیوانات خانگی برجستگی بیشتری دارد به گونه‌ای که از آن به حق الله تعبیر شده است. هدف از تحقیق حاضر بیان اهمیت و جایگاه حقوق حیوانات خانگی در حفظ و نگهداری آنها و نیز بیان شرایط و احکام خرید و فروش آنها می‌باشد. لذا اهمیت این موضوع در متون فقهی و حقوقی در قسمتهای مختلف احکام نگهداری از حیوانات مورد تاکید قرار گرفته است. نتایج حاصل از تحقیق اینکه اهمیت حقوق حیوانات در قوانین و مقررات مختلفی هم آمده است و هر گونه اقدامی که به نحوی حقوق حیوانات را تضییع کند اعم از آزار و اذیت، بهره‌کشی و ... قانون‌گذار برای آن مجازات تعیین کرده است. در قوانین مسئولیت مدنی، ضرر رساننده به حیوانات خانگی دارای مسئولیت مدنی است و باید به صاحب حیوان خسارت بپردازد. منابع مورد استفاده در این تحقیق بیشتر منابع دست اول فقهی و نیز مقالات حقوقی چاپ شده در فصلنامه‌های علمی پژوهشی است. در این پایان نامه با مطالعه کتب فقهی و نیز بررسی قوانین و مقررات موجود، مبحث احکام نگهداری از حیوانات خانگی و نیز خرید و فروش آنها در دو بعد فقهی و حقوقی و در عناوین مختلف مورد بحث و مذاقه قرار می‌گیرد.

کلیدواژگان: خرید و فروش حیوانات، حقوق حیوانات، حیوانات خانگی، فقه امامیه، مسئولیت مدنی.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات و مفهوم شناسی.....	۱
۱,۱. بیان مساله.....	۲
۱.۲. اهمیت موضوع و ضرورت تحقیق.....	۳
۱,۳. پیشینه تحقیق.....	۴
۱,۴. سوال های تحقیق.....	۱۱
۱,۵. فرضیه های تحقیق.....	۱۱
۱,۶. اهداف تحقیق.....	۱۲
۱,۷. روش تحقیق.....	۱۲
۱,۸. مفهوم شناسی.....	۱۳
۱-۸-۱ حیوان.....	۱۳
۱-۸-۲- نگهداری.....	۱۵
۱,۹. ساختار تحقیق.....	۱۵
فصل دوم: اهمیت نگهداری از حیوانات خانگی و آسیب شناسی آن.....	۱۷
۱-۲- تاریخچه نگهداری از حیوانات خانگی.....	۱۸
۱-۱-۲- تاریخچه حیوانات خانگی.....	۱۸
۱-۱-۱-۲- تاریخچه خانگی و اهلی کردن حیوانات در جهان.....	۱۸
۱-۱-۲-۱-۲- تاریخچه خانگی و اهلی کردن حیوانات در ایران.....	۲۲

- ۲-۱-۲ اهلی کردن حیوانات وحشی و نگهدای آنها در اماکن مسکونی..... ۲۶
- ۲-۲- فلسفه و اهمیت نگهداری از حیوانات خانگی..... ۲۷
- ۲-۲-۱- فلسفه نگهداری از حیوانات خانگی..... ۲۷
- ۲-۲-۲- اهمیت نگهداری از حیوانات خانگی ۲۹
- ۲-۳- آسیب‌های روانی، اجتماعی و پزشکی در ارتباط با حیوانات..... ۳۰
- ۲-۳-۱- آسیب‌های فرهنگی اجتماعی..... ۳۰
- ۲-۳-۲- آسیب‌های بهداشتی و پزشکی..... ۳۱
- ۲-۳-۳- آسیب‌های روانی..... ۳۳
- فصل سوم: خرید و فروش حیوانات خانگی از منظر فقهی حقوقی..... ۳۵**
- ۳-۱- بررسی فقهی خرید و فروش حیوانات خانگی..... ۳۶
- ۳-۱-۱- جواز یا عدم جواز خرید و فروش حیوانات خانگی..... ۳۶
- ۳-۱-۲- ارکان بیع حیوان..... ۳۹
- ۳-۱-۲-۱- ایجاب و قبول..... ۳۹
- ۳-۱-۲-۲- متبایعین..... ۴۰
- ۳-۱-۲-۳- میبع..... ۴۱
- ۳-۱-۲-۴- ثمن..... ۴۳
- ۳-۱-۲- برخی احکام خرید و فروش حیوان خانگی..... ۴۴
- ۳-۱-۲-۱- خرید و فروش قسمتی از حیوان..... ۴۴
- ۳-۱-۲-۲- استفتائات مراجع پیرامون نگهداری خرید و فروش حیوانات خانگی..... ۴۴

۳-۲- بررسی حقوقی خرید و فروش حیوانات خانگی..... ۴۶

۳-۲-۱- ماهیت بیع حیوان..... ۴۶

۳-۲-۱-۱- تملیکی بودن..... ۴۶

۳-۲-۱-۲- معوض بودن..... ۴۶

۳-۲-۱-۳- لازم بودن..... ۴۷

۳-۲-۱-۴- رضایی بودن..... ۴۷

۳-۲-۲- ارکان و شرایط عقد بیع حیوان خانگی..... ۴۸

۳-۲-۲-۱- ارکان عقد بیع در معامله حیوان..... ۴۸

۳-۲-۲-۲- اوصاف مبیع (حیوان خانگی)..... ۴۸

۳-۲-۲-۳- شرایط صحت خرید و فروش حیوان..... ۵۰

۳-۲-۳- احکام مربوط به تلف و فسخ معامله..... ۵۲

۳-۲-۳-۱- تلف یا ناقص شدن حیوان خانگی..... ۵۲

۳-۲-۳-۲- احکام مربوط به فسخ معامله..... ۵۳

فصل چهارم: نگهداری حیوانات خانگی از منظر فقهی حقوقی..... ۵۵

۴-۱- بررسی فقهی حفظ و نگهداری حیوان خانگی..... ۵۶

۴-۱-۱- مبانی و ادله حفظ و نگهداری حیوان خانگی..... ۵۶

۴-۱-۱-۱- قرآن..... ۵۶

۴-۱-۱-۲- روایات..... ۵۷

- ۴-۱-۱-۳-۱۳ جمع ۶۰
- ۴-۱-۱-۴-۴ عقل ۶۰
- ۴-۱-۲-۲- حقوق حیوان خانگی در حفظ و نگهداری ۶۱
- ۴-۱-۲-۱-۲- حق نفقه و تغذیه ۶۱
- ۴-۱-۲-۲-۲- حق مسکن ۶۵
- ۴-۱-۲-۳-۳- حق بهداشت و درمان ۶۷
- ۴-۱-۳-۳- اذیت و آزار حیوان خانگی ۶۸
- ۴-۱-۳-۱-۳- ممنوعیت شلاق زدن به حیوان ۶۸
- ۴-۱-۳-۲-۲- موارد جواز زدن حیوان ۶۹
- ۴-۱-۳-۳-۳- به جنگ انداختن حیوانات ۷۱
- ۴-۱-۳-۴-۴- عقیم سازی حیوان و مثله کردن آن ۷۲
- ۴-۱-۳-۵-۵- سوزاندن حیوان ۷۳
- ۴-۱-۳-۶-۶- داغ نهادن بر حیوان ۷۴
- ۴-۱-۳-۷-۷- آزار و اذیت حشرات و آبیان ۷۵
- ۴-۱-۴-۴- استفتائات مراجع پیرامون حفظ و نگهداری حیوانات در خانه ۷۵
- ۴-۱-۵-۵- مسئولیت مدنی نسبت به جان حیوان ۷۶
- ۴-۱-۵-۱-۵- نجات جان حیوان خانگی با غصب علوفه ۷۶
- ۴-۱-۵-۲-۲- تقدم جان حیوان بر وضو ۷۷

- ۷۹.....۲-۴- بررسی حقوقی حفظ و نگهداری حیوان خانگی.....
- ۷۹.....۱-۲-۴- حمایت از حقوق حیوانات خانگی در قوانین و مقررات.....
- ۷۹.....۱-۲-۴- قانون شکار و صید.....
- ۸۰.....۲-۴-۱- قانون مجازات اسلامی.....
- ۸۲.....۲-۴-۱-۳- قانون حفاظت و بهره برداری از منابع آبی.....
- ۸۲.....۲-۴-۱-۴- قانون مدنی.....
- ۸۳.....۲-۴-۱-۵- مصوبه شورای عالی حفاظت محیط زیست.....
- ۸۳.....۲-۴-۱-۶- قانون سازمان دامپزشکی کشور.....
- ۸۳.....۲-۴-۱-۷- آیین نامه طرز نگهداری دام‌ها و پرند‌ها.....
- ۸۴.....۲-۴-۱-۸- آیین نامه نگهداری از حیوانات اهلی.....
- ۸۵.....۲-۴-۲- جرم انگاری نگهداری حیوانات در خانه یا آپارتمان‌ها.....
- ۸۹.....۲-۴-۳- بررسی مسئولیت ناشی از مالکیت و نگهداری حیوان در حقوق موضوعه.....
- ۸۹.....۲-۴-۳-۱- شروط تحقق مسئولیت مالک حیوان.....
- ۹۲.....۲-۴-۳-۲- بررسی مبنای مسئولیت مدنی مالک حیوان خانگی.....
- ۹۵.....۲-۴-۴- دیات حیوانات اهلی؛ چرایی و علت آنها.....
- ۹۵.....۲-۴-۱- ملاک برای دیه حیوانات اهلی.....
- ۹۶.....۲-۴-۲- جواز دیه برای همه حیوانات اهلی یا برخی از آنها.....
- ۹۷.....۲-۴-۳- تفاوت دیه حیوان اهلی و وحشی.....

فصل پنجم: خلاصه و نتیجه گیری..... ۹۸

نتیجه گیری..... ۹۹

پیشنهاها..... ۱۰۱

فهرست منابع..... ۱۰۲

فصل اول

کلیات و مفهوم شناسی

۱-۱- بیان مساله

حيوانات خانگي، در اكثر نظام‌هاي حقوقي جزو اموال محسوب مي‌شود و منبع درآمد و ثروت است. گرچه جهت پيشگيري از برخورد غير اخلاقي و صدمه زدن به آنها، محدوديت‌هايي در استفاده و نگهداري از آنها در قوانين و مقررات وجود دارد. در اين قوانين حمايتي مسايلى همچون برقراري تعادل ميان مصالح و نيازهاي انسان‌ها و حيوانات مورد توجه قرار گرفته است. اما گاه شاهدديم برخي دادگاه‌ها رفتارهاي ظالمانه با حيوانات با هدف مشروع و قانوني دارند و گاه به دليل حفظ حقوق و منافع برخي انسان‌ها، هرگونه تحميل ضرر و زيان بدون ضرورتي را به حيوان مجاز دانسته اند. به عنوان مثال عقيم نمودن حيوانات بدون بيهوشي گرچه درد بسياري براي حيوان داشته باشد، جرم محسوب نکرده اند؛ درمقابل غذا ندادن و در نتيجه کشتن بدون دليل حيوان خانگي، جرم حساب مي‌شود.

در حقوق ايران تاکنون قانون جامعي براي حمايت از حيوانات تصويب نشده است، اما مقررات پراکنده‌اي در اين زمينه وجود دارد. از جمله در قانون مدني، مقررات ويژه‌اي در معاملات حيوان و نيز تلف و خسارت حيوانات خانگي پيش بيني شده است، از جمله در ماده ۳۵۸ در بيع حيوان، ماده ۳۹۸ در خيार حيوان، ماده ۵۰۷ تا ۵۱۱ در اجاره حيوان، ماده ۲۳۰ در تلف حيوان متعلق به ديگري و ماده ۳۳۴ در خسارت حيوان. هنوز منشور حقوقي کامل و جامعي براي نگهداري حيوانات خانگي تدوين نشده است و اگر مشكلي از اين جهت پيش آيد، قضات صرفاً بر اساس قوانين موجود و قواعد عام فقهي حقوقي به رفع و رجوع مسائل مي‌پردازند. در قانون مجازات نيز اشاره‌هاي شده است که در جاي خود به آن اشاره مي‌شود.

فقهائى نيز در زمينه نگهداري از حيوانات خانگي نظراتي را ابراز نموده اند به عنوان مثال، معتقدند نفقه حيوان بر صاحب حيوان واجب است. نگهداري از حيوان، فقط وظيفه صاحب و مالک حيوان نمي‌باشد در صورتي که مالک از انفاق بر حيوان خود امتناع ورزد طبق قوانين شرعي، وي محکوم به نگهداري از حيوان و تأمين هزينه آن از دارايي مالک مي‌شود.

مساله اصلي در اين پايان‌نامه احکام و شرايط مربوط به نگهداري و خريد و فروش حيوانات خانگي از منظر فقها و حقوقدانان مي‌باشد. اما به دليل اين که در اين زمينه کمتر کار شده است برخي از عرصه‌هاي ديگر مربوط به حقوق حيوانات و يا مسائل مربوط به آنان از ديدگاه فقهي حقوقي مطرح مي‌شود تا زمينه پيدايش نگرشي جامع و کامل نسبت به حيوانات از ديدگاه فقه و حقوق پديد آيد.

نگهداری حیوانات در محیط زندگی در طول تاریخ عوامل و انگیزه‌های مختلفی داشته است. بررسی تاریخی این روند و نیز احکام فقهی که در زمینه نگهداری و خرید و فروش این قبیل حیوانات بوجود آمده است می‌تواند در دستابی به یک نتیجه برای وضعیت فعلی بشر مفید و موثر باشد.

۱-۲- اهمیت موضوع و ضرورت تحقیق

دین مبین اسلام در قبال نگهداری حیوانات خانگی و احکام مربوط به خرید و فروش، روش مبرهن اتخاذ نموده و حتی برای نگهدارندگان حیوان اهلی از صاحب تا راکب، آموزه‌ها و دستورات مشخصی را وضع کرده است تا ضمن اتمام بهره‌وری، جانب عدالت ورزی حیوان نیز رعایت گردد. و در منابع اربعه فقه اثنی عشری، ابواب مختلفی راجع به شکار و اداب و گونه‌های حیوانی مجاز و الزامات فراوانی راجع به حقوق حیوانات خانگی و رفتار نسبت به آنها را بیان داشته است.

با این حال سیاست حقوقی ایران از حیث تصویب قوانین مصرح و غیر مصرح، آن گونه که شایسته است نمودی نداشته و به چند قانون کلی راجع به قاچاق و صید و شکار حیوانات بسنده نموده است. منقح نبودن قوانین موجود و مسکوت بودن نظام حقوقی و بروز مصادیق و تمایل برخی افراد مبین ضرورت پژوهشی با این وصف خواهد بود حاشیه قرار گرفتن مسایل مربوط به نگهداری حیوانات که منجر به کمبود منابع و مآخذ پژوهش شده است از جمله مهمترین محدودیت‌های موجود به شمار می‌آید. واضح است که اشاعه فرهنگ غربی و ترویج سنت نگهداری حیوانات خانگی در کنار ضرورت‌های جدانشدنی برخی از نهادها و ارگان‌های دولتی و غیر دولتی در استفاده از حیوانات خانگی، جامعه را در وضعیتی قرار داده است که نیازمند ساماندهی قواعد و نظریات حقوقی و جامعه شناختی موجود، با در نظر گرفتن فتاوی معتبر فقهی است. در این میان اصلاح قوانین حقوقی، تنظیم چشم‌انداز حقوقی و فقهی حمایت از حیوانات خانگی و اهلی و به کار گیری آموزه‌های شرعی در بسترهای قانونی و نیز اتکا بر عرف جامعه نسبت به تخلفات مطروحه در این حوزه، از جمله مهمترین عوامل زمینه ساز ارتقاء سطح حمایت و سیاست حقوقی ایران در قبال نگهداری از حیوانات می‌باشد.

مسایل مربوط به بیع و خرید و فروش حیوانات نیز از دیر باز یکی از مسائل مهم و قابل توجه در حقوق موضوعه بوده است. نگاهی گذرا به مقررات و قوانین موجود بیانگر این است که وضع قوانین و

دیدگاه‌های حقوقی در ارتباط با حیوانات بویژه حیوانات خانگی و نگهداری از آنها مورد بی توجهی قرار گرفته است و در فقه و حقوق کمتر به این مساله و احکام آن پرداخته شده است. همچنین مساله چگونگی ایجاد مسئولیت درمقابل ضرر و آزاررساندن به حیوانات و انواع مسئولیت در حفظ و نگهداری حیوانات خانگی مساله‌ای است که در فقه و بویژه در حقوق اصلاً بدان پرداخته نشده است. مسایل مربوط به خرید و فروش و بیع حیوانات هم به طور کلی و به اختصار بدان پرداخته شده است و نیازمند تفصیل بیشتری دارد.

۱-۳- پیشینه تحقیق

پیرامون موضوع پایان نامه حاضر، پیشینه‌ای دیده نمی‌شود. منابع موجود نیز تنها در کلیات موضوع کمابیش مطالبی را در اختیار ما قرار می‌دهند اما منبع جامع و کاملی که تمامی ابعاد مساله را بررسی نموده باشد تاکنون به رشته تحریر درنیامده است و لذا موضوع این پایان نامه در نوع خود، بدیع و جدید می‌باشد و نیازمند پژوهش دقیق و گسترده می‌باشد.

در ادامه به معرفی برخی منابعی که تا حدی مرتبط با موضوع باشد می‌پردازیم.

الف- کتب

۱- دلارا مباشری، حمایت کیفری از حیوانات در نظام حقوقی ایران، تهران: راشدین، ۱۳۹۳

به عقیده نویسنده امروزه جهان طبیعی پیرامون ما با آنچه هزاران سال پیش بسیار متفاوت است. همه انواع اکوسیستم‌های طبیعی روی زمین توسط انسان تغییر داده شده‌اند. گونه‌های جانوری بسیاری هم نابود شده و یا در معرض خطر جدی انقراض قرار گرفته‌اند. همین امر نیاز مبرم تجهیز بیشتر قوانین و مقررات را برمی‌انگیزد؛ به خصوص در حقوق داخلی که خلأهای زیادی در این خصوص وجود دارد که نیازمند بازنگری است. در این کتاب مقررات کیفری با توجه به قانون مجازات اسلامی و دیگر قوانین کیفری و همچنین اسناد و معاهدات بین‌المللی در رابطه با حمایت کیفری از حیوانات مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

۲- سید حسام‌الدین رفیعی طباطبایی، حقوق حیوانات در پرتو قوانین موضوعه و اسناد بین‌المللی، تهران:

آذرفر، ۱۳۹۰

این کتاب به بررسی مفاهیم، سابقه و مبانی مربوط به قوانین حقوقی جانوران می‌پردازد. در بخشی از کتاب حقوق حیوانات در پرتو قوانین موضوعه و اسناد بین‌المللی می‌خوانیم: احترام به حق حیات حیوانات و لزوم رعایت آن نه تنها از ناحیه انسان‌ها ضروری است، بلکه در پاره‌ای از موارد مشاهده می‌شود که حتی رعایت حق مذکور و منع سلب حیات از حیوانات، در میان خود این موجودات نیز مورد اشاره و تأکید است؛ لذا از آنجایی که در بیان فلسفه وجود حقوق گوناگون برای حیوانات، قائل به برخورداری این جانداران از قدرک درک و شعور تا سطحی خاص شدیم، باید گفت که عدم رعایت حق حیات و حتی آسیب زدن به جسم و روح، در میان خود حیوانات نیز عملی ناپسند قلمداد می‌شود؛ و جز در مواقع لزوم و به لحاظ شرایط چرخه طبیعت، با در نظر گرفتن ویژگی‌ها و اوصاف گوناگون، حیوانات از ایراد آسیب، کشتن و شکار یکدیگر در شرایط نابرابر منع می‌شوند؛ و ارتکاب چنین عملی مجازات ایشان را به دنبال دارد. مانند این که حیوانی بالغ و قدرتمند، به جای شکار حیوانی بالغ، به فرزندان ضعیف وی حمله کند و جان آن‌ها را بگیرد.

۳- سید روح الله موسوی مرتضی، حقوق حیوانات در آیات و روایات، قم، موسسه فرهنگی، هنری فقه پویان بحر العلوم، تابستان ۱۳۹۴

در این نوشتار به معرفی برخی از آداب تعامل و برخورد با حیوانات از نظر متون دینی پرداخته می‌شود که هرچند مانند حقوق مدون نیستند، ولی راه را برای تدوین قوانین می‌گشایند. در بخش اول این کتاب به کلیات اشاره شده است که شامل گستره حقوق حیوانات و تعریف جانوران اهلی و وحشی و بررسی حقوق جانوران از نظر اخلاقی و فقهی می‌باشد. نویسنده، حقوق حیوانات از نظر فقهی را چنین بررسی می‌کند که فقها بیشتر اگر سخنی پیرامون جانوران و حقوق آنها بیان کرده اند حول روایاتی بوده که جنبه مولودی و بعث داشته و مربوط به زندگی اجتماعی مسلمین می‌شده است.

ب- مقالات

۱- یزدانیان، علیرضا؛ نیازی، عباس؛ بررسی تطبیقی مسئولیت مدنی ناشی از حیوان در حقوق اسلام و غرب، مجله: پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب، زمستان ۱۳۹۶، شماره ۱۴

این مقاله به مطالعه تطبیقی مبنای مسئولیت ناشی از حیوانات در فقه و حقوق برخی از کشورهای اسلامی و فرانسه و انگلیس پرداخته است. همچنین مصادیقی از مسئولیت ناشی از حیوان، مانند فرار یا گم شدن

حیوان، در قوانین ایران پیش‌بینی نشده است، بنابراین سعی شده است با رجوع به فقه و حقوق تطبیقی، مسئول در این فروض مشخص شود. نتیجه‌ای که حاصل شد آن است که این مسئولیت همیشه مبتنی بر تقصیر مالک یا متصرف حیوان نیست و مبانی دیگر مانند مسئولیت محض و تعهد به ایمنی نیز در مسئولیت مدنی ناشی از حیوان حاکم است و در خسارت ناشی از حیوانات در شهر یا روستا مستندات طرح مسئولیت شهرداری یا دهیاری ارائه شد و پیشنهاد توزیع مسئولیت به نحو تضامنی میان مسئولین در فروضی داده شد.

۲- وزیری فرد، سید محمد جواد؛ اولیایی، احمد؛ ذبح و شکار، از منظر حقوق حیوانات در فقه شیعه، مجله:

شیعه شناسی، پاییز ۱۳۹۳، شماره ۴۷

در اسلام، ذبح و شکار برخی حیوانات و با شرایطی خاص جایز است؛ اما اینکه ذبح و شکار حیوان به ظاهر حقوق حیوانات را از بین می‌برد، باعث شده است برخی اسلام را ناقض حقوق حیوانات بدانند؛ در حالی که اسلام نه تنها ناقض حقوق حیوانات نیست، بلکه توصیه‌ها و دستورهای فقه شیعه در این زمینه دارد، حقوق حیوانات را بیش از پیش اثبات می‌کند. در این مقاله با توجه به ادله قطعی و آیات و روایاتی که خواهد آمد، جواز ذبح و شکار اثبات می‌شود؛ و در کنار آن، روش و چگونگی ذبح و صید حیوان به گونه‌ای که مؤید حقوق حیوانات است، بیان خواهد شد.

۳- یزدیان جعفری، جعفر؛ جرم انگاری ظلم به حیوانات (مطالعه تطبیقی)، مجله: حقوق تطبیقی، بهار و

تابستان ۱۳۹۶، شماره ۱۰۷

در این مقاله با بررسی مبانی جرم انگاری و ارکان تشکیل دهنده سعی گردیده است این جرم با استفاده از مقررات کیفری برخی کشورهای غربی به ویژه ایالات متحده و فرانسه به جامعه حقوقی کشورمان و مراکز حمایت از حقوق حیوانات معرفی گردد. سؤال اساسی تحقیق این است که اولاً: مبانی جرم انگاری ظلم به حیوانات چیست و اثر انتخاب هر کدام از این مبانی بر ارکان جرم چه خواهد بود؟ و ثانیاً: با توجه به بافت فرهنگی و اقتصادی ایران کدام مبنا برای جرم انگاری مناسب کشورمان است؟

۴- علیدادی سلیمانی، حسن؛ طباطبایی، سید مصطفی؛ بازشناسی حقوق حیوانات در فقه امامیه، با تأکید بر

حق نفقه، مجله: پژوهش‌های فقه و حقوق اسلامی، تابستان ۱۳۹۸، شماره ۵۶

این پژوهش اولاً دین اسلام برای تمام موجودات عالم به حسب جایگاهشان در دستگاه خلقت در راستای رسیدن به کمال خود، حقوقی را قائل است و بر خلاف عقیده مدافعان حقوق حیوانات، آموزه‌ها و تعالیم

زیادی در ارتباط با حقوق حیوانات دارد، خصوصاً اینکه در مقایسه با دیگر ادیان، بسیاری از آن حقوق را نه تنها در قالب توصیه اخلاقی بلکه فراتر از آن و به صورت حکم شرعی و قوانین فقهی بیان نموده است که حاکی از اهمیت آنها و تضمین اجرایشان است. ثانیاً فقهاء شیعه علاوه بر اینکه در ابواب مختلف فقهی بر لزوم رعایت حق حیات حیوانات به طرق مختلف اذعان نموده اند، همچنین با دقت نظر در مورد نفقه آنها، موارد آن، مسؤول آن و چگونگی تأمین و تهیه آن نیز با استفاده از تعالیم عالی اسلام به ایراد نظر و ابراز فتوا پرداخته‌اند.

۵- خوشیاری حاجی بابا، رزاق؛ مجدی، علی؛ حمایت از حیوانات در قوانین ایران و اسناد بین‌المللی، مجله: حقوق پزشکی، پاییز ۱۳۹۲، شماره ۲۶

به عقیده نویسنده، در حقوق داخلی از یک سو قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، حفاظت از محیط زیست را یک وظیفه همگانی می‌داند و از سوی دیگر نه تنها باب ششم قانون مدنی مصوب ۱۳۰۴، به شکار اختصاص یافته، بلکه مقررات حقوق کیفری نیز حفاظت از گونه‌های جانوری را در مواد ۶۷۹ و ۶۸۰ قانون مجازات اسلامی به طور خاص مورد توجه قرار داده است. آن سوتر در عرصه حقوق بین‌الملل از حدود نیم قرن قبل، اسناد بین‌المللی متعددی در زمینه حفاظت از محیط زیست و حمایت از حقوق حیوانات منعقد شده است. نویسنده در این مقاله، می‌کوشد موضع نظام حقوقی ایران در حمایت از حیوانات را با تکیه بر اسناد بین‌المللی مرتبط با حقوق محیط زیست بررسی و برای رفع موانع راهکارهایی را مطرح نماید.

۶- صالحی، الهام؛ سلمانی ایزدی، ناصر؛ حقوق حیوانات از منظر فقه و قانون، مجله: مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه، بهار ۱۳۹۶، دوره سوم، شماره ۱

در این مقاله، با بهره‌گیری از قرآن کریم، متون فقهی و قوانین اسلامی، حقوق حیوانات بررسی و ارزیابی و برای هر یک از موارد نمونه‌هایی ذکر شده است. در بخش اول مقاله، جایگاه حیوانات در قرآن مورد بررسی قرار گرفت. در بخش دوم، به نظرات فقها در ارتباط با حقوق حیوانات اشاره شد. فقه اسلامی اشارات ظریف و مهمی در این موضوع دارد که این اشارات حاوی نکته‌های اخلاقی فراوانی است. در بخش سوم به قوانین مرتبط با حقوق حیوانات اشاره شد؛ سپس با بیان ضعف قوانین جاری در تناسب با نظرات فقها و بی‌توجهی مردم به رعایت این حقوق، راهکار تبدیل باغ وحش به پارک حیوانات، برای بهبود وضعیت حیوانات ارایه شده است.

۷- گینگر استرند؛ نکاتی شنیدنی در مورد صنعت نگهداری از حیوانات خانگی، مجله: سیاحت غرب، فروردین ۱۳۸۷، شماره ۵۷

برپایی نمایشگاه سالانه و بین المللی حیوانات خانگی در دیسنی لند ایالت فلوریدا و بازدید نویسنده این مقاله از این رویداد که با حضور بیش از ۵ هزار شرکت و موسسه مختلف برپا می گردد، بهانه نگارش این مقاله بوده است. در این صنعت ۴۰ میلیارد دلاری که با توجه به حضور حیوانات خانگی در ۶۳٪ خانه های آمریکایی ها، به کسب و کاری رویایی و باورنکردنی تبدیل شده، شما می توانید برای سگ و گربه و لاک پشت دلبند خود کالاهایی نظیر عینک آفتابی، لوازم آرایشی و بهداشتی، جواهرآلات، سیسمونی و کالسکه، مبلمان، اسباب بازی، دفترچه بیمه، کارت تبریک، کفش های ماساژدهنده و حتی مشروبات الکلی خریداری نمایید. از سوی دیگر، حامیان این صنعت با استناد به پژوهش هایی غیردقیق و تأیید نشده و متناقض معتقدند که نگهداری از این حیوانات می تواند به کاهش استرس، افزایش تمرکز فکری، طول عمر بیشتر و ایجاد رابطه ای عاطفی به ویژه برای افراد مسن و بیمار بیانجامد. اما آیا پذیرش چنین فرضیه هایی، به تنهاتر شدن این افراد نخواهد انجامید؟

ج- پایان نامه ها

۱- زهرا شکریگی، بررسی تطبیقی رفتارهای خشونت آمیز نسبت به حیوانات اهلی در حقوق ایران و فرانسه، کارشناسی ارشد، دانشگاه قم، ۱۳۹۲

به نظر نویسنده از آنجا که در جهت مبارزه با رفتارهای خشونت آمیز نسبت به حیوانات اهلی تدابیری در قانون پیش بینی نشده است، لذا نقصی در قوانین ایران مشاهده می شود. رفتارهای خشونت آمیز نسبت حیوانات اهلی چون در متون فقهی دارای وصف حرمت هستند علی رغم سکوت قانون با استناد به اصل ۱۶۷ قانون اساسی قابل مجازات هستند. همچنین به نظر می رسد حقوق فرانسه در جرم انگاری این رفتارها تحت تأثیر ملاحظات اخلاقی مربوط به نحوه رفتار با حیوانات، نظریه حق بر محیط زیست سالم و ملاحظات علمی بوده است.

۲- مرضیه رضائزاد، سیاست جنایی ایران در خصوص جرائم مرتبط با نگهداری حیوانات، دانشکده علوم قضایی و خدمات اداری - دادگستری، ۱۳۹۵